

ERDÉLYI GAZDA

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.

A LAP AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI
EGYLET TULAJDONA.
TELEFON: 158 SZÁM.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET ÉS AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ
EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
KOLOZSVÁR, ATTILA-UTCZA 10 SZÁM
TELEFON: 158 SZÁM.

Az E. G. E. alapító tagdíja 2000 lel, rendszeres tagdíja évi 200 lel, kisgazdák, gazdatársak és gazd. alk. részére 150 lel. A tagok az Erdélyi Gazdát 150 lel pótdíj ellenében kapják. *rd*

A lapfelfigyelő bizottság felügyelete mellett felelős szerkesztő és kladó:

TÖRÖK BÁLINT

AZ E. G. E. TITKÁRA

Előfizetési díj nem tagok részére:
Egy évre 400 lel Negyed évre 100 lel
Fél évre 200 lel Egyes szám 8 lel

A felemelt adók zátonyra viszik a mezőgazdaságot.

Az elmúlt héten báró Jósika János a parlament pénzügyi bizottságában széleslátó körrel fejtette ki az új költségvetéssel kapcsolatosan az adófelemelések és kiterjesztések súlyos hatását a gazdák közönségre és az egész ország gazdasági helyzetére. Beszédében a földadó felemeléséről a következőket mondotta: — „Vajjon igazságos és lehetséges-e ez újabb súlyos terheket tisztán csak a ház- és földbirtokok viselnie. Elismerem, hogy 1923-ban a föld jövedelme alacsonyán lett megállapítva, de ez alacsony megállapítás csak látszólagos volt és pedig azért, mert ezzel szemben az adókulcs szokatlanul magas, azaz: 20 százalék, ami azt jelenti, hogy a földjövedelemnek egyötöde az államé és még ezzel a husz százalékkal sem volt kimerítve a földjövedelem adózása, mivel ezen kívül még terhelték a földjövedelemet a községi és iskolai adók, melyek némely helyen az egyes földadónak két, háromszorosát is kitétek, úgy, hogy végeredményben nem husz százalék volt az adókulcs, hanem 40 és 60 százalék között váltakozott. Ezeket a súlyos terheket a mezőgazdaság csak azért tudta elviselni, mert a földjövedelem aránylag alacsonyan volt megállapítva.

— Tehát háromszoros adóterhet is csak úgy bírni ki a mezőgazdaság, ha 1923 óta a jövedelem is megháromszorozódott volna. Ha mostan is 1923 óta való jövedelem emelkedését vizsgáljuk, mit találunk? A gazda jövedelme termény- és állatellátásból áll és kiadásai munkabérek és anyagszükséglete. 1923-ban a buza ára 550 lel volt, most 700 lel, a kukorica ára 400 lel volt, most 500 lel, a zab ára 400 lel volt, most 480 lel, a rozs ára 400 lel volt, most 600 lel, tehát itt mindössze 15 százalékos emelkedés mutatkozik. Még kedvezőtlenebb a helyzet az állatok áránál, ahol csupán ötszázalékos emelkedés mutatkozik és például a sertésnél öt-tízszázalékos az árcsökkenés...

Megállapította továbbá, hogy a munkabérek 1923 óta megháromszorozódtak és a gazdák jövedelme ma nem nagyobb, hanem kisebb, mint volt 1923-ban. — Ha e tételeket az aranyparitással hasonlítjuk össze, azt találjuk, hogy a tervezet szerint a pénzügyminiszter ur a földjövedelem aranyparitására akarja fölemeltetni. Ugyanis Erdélyben a háborúelőtti kataszteri földjövedelem átlagosan 10 korona volt hektáronként és e terv szerint körülbelül 500 lel lenne, ami a háborúelőtti aranyparitásnak felel meg. Ezzel szemben pedig a gazdáknak csupán kiadásai vannak aranyparitáson: a munkabérek és az anyag, ellenben a gabona és az állatok az aranyparitásnak csupán 50—70 százalékat teszik ki és ez azt jelenti, hogy levonva az aranyparitáson levő kiadásokat, jövedelme feltétlenül az aranyértéknek 50 százalékán alul marad. Ha ezekhez hozzászámítjuk, hogy az adókulcs a háború előttinél legalább

100%-kal nagyobb, mindezekből „az következik, hogy az állam új terheinek teljesen a mezőgazdaságra való háritása és a földjövedelemi adó háromszorosára való felemelése nem igazságos és szerény nézetem szerint majdnem lehetetlen, vagy csak úgy lesz lehetséges, ha adóalanyokat teljesen tönkreteszünk és, amint a magyar közmondás mondja: „A fejős tehenet agyonütjük“.

— A költségvetés szerint a pénzügyminiszter ur a gazdákat ezekkel a súlyos terhekkel szemben azzal akarja rekompenzálni, hogy a kiviteli vámokat leszállítja“.

— A kiviteli vámok leszállításáról csak januártól kezdve lehet szó, tehát csak azután emelkedhetik a gabona és az állat ára, már pedig a gazdák nagy része az 1926. évi termést már az alacsony áron értékesítette és a kiviteli vámok leszállításának előnyét csak a jövő évi termés értékesítésénél élvezheti és ezen hosszú év alatt, nagyobb bevételek hiányában is, kell fizesse a háromszoros adót“.

Kifejtette azután Jósika báró, hogy a földadó felemelése és a kiviteli vámok leszállítása az élelmi cikkek megdrágulását, a megélhetés megnehezülését fogja előidézni, ami újabb adózat, vagy a bankóprés megindítását vonhatja maga után. Aztán így folytatja: „A helyes pénzügyi politika nem a meglévő adóalanyok végsőkéig való kipróbálásával kell, hogy az állam bevételeit gyarapítsa, hanem befektetésekkel, a termelés fokozásával és az adózó polgárok jövedelmeinek gyarapításával kell új adóalanyokat teremtsen és a meglévőeknek teherbíróképességét emelje.“

Miután megállapította, hogy a benyújtott törvényjavaslat a helyes pénzügyi politikának éppen ellenkezőjét célozza, kéri a pénzügyminisztert és az ország pénzügyi kapacitását, hogy „ne tekintsek az ország 75 százalékát kitévő ezen osztályt mostohagyermeknek, hanem igyekezzenek olcsó mezőgazdasági hitelek nyújtásával és a termelés fokozásának és értékesítésének hathatós támogatásával a földbirtokosoknak módot nyújtani arra, hogy ezeket a terheket elviselhessék anélkül, hogy tönkremenjenek“.

Ezekkel báró Jósika János a mezőgazdaságot fenyegető pusztulásra az ország törvényhozó testülete előtt a legtárgyalagosabban viágított rá.

Örülünk, hogy Jósika János báró sikra szállott a mezőgazdasági érdekek védelmében. A szenátorok közül egyedüli volt, aki a földadó ügyében felszólt, noha bizonyára a többségi szenátorok közül is számos mezőgazdavan.

A helyzet annál súlyosabb, mert az adófelemelés konkrét megterhelését jelent a kiviteli vámok leszállítása folytán remélhető feltehető kedvezményekkel szemben, amelyek az értékesítés megfelelő szervezésének hiánya miatt tulajdonképpen csak közvetve kedvező a gazdákra nézve. Így tehát az eredmény az, hogy amit nyerünk a révén, sokszorosan elveszítjük a vámon! És emiatt megyünk tönkre!

A cukorrépa termelők nagygyűlése.

E hó 16. án tartották meg Marosvásárhelyen a cukorrépa termelők ezévi nagygyűlésüket Lázár Simon szövetségi elnök elnöklése alatt, a termelők nagyszámában való részvétele mellett. A termelőkben jóleső érzést keltett az aradi termelői tagozat képviselőinek a gyűlésen való megjelenése. Az aradi termelők szövetsége részéről Purgly László szöv. elnök és Alföldy Pál előadó jelentek meg. A magyar és román termelőkön kívül a besztercei szászok is elküldték képviselőjüket Preisz Albert személyében.

A gyűlést Lázár Simon szöv. elnök nyitotta meg. Abból az alkalomból, hogy Ferdinánd király egészsége jobbra fordult az operáció szerencsés végrehajtása nyomán, a nagygyűlés örömeinek adott kifejezést. Majd részvétellel emlékezett meg Kőrössy József, volt szövetségi alelnöknek egy baleset következtében történt elhunytáról. A Szövetség Kőrössy József emlékét jegyzőkönyvileg megörökíteni határozta.

A megalakulás formaiságainak elintézése után a jegyzőkönyv hitelesítésére felkérte Bors László és Patrovits Kálmán tagokat. Ezekután a napirendre térve röviden a következőkben vázolta a helyzetet:

Mélyen tisztelt Gazdatársak! A közeli és távolabbi vidékekről összegyűlt t. Gazdatársak abban a reményben és abban a hiedelemben gyűlnek össze az évenként tartani szokott nagygyűlésre, hogy ekkor meg fogják tudni, mi lesz munkájuknak az eredménye és joggal kérdezik tőlünk, hogy az elszállított répaért, melyet a gyárak már fel is dolgoztak, mit fognak kapni? Meg kell Önöknek mondjam, hogy erre a kérdésükre nem tudunk feleletet adni, de mindjárt ki is kell jelentenem, hogy ezt az állapotot egy lehetetlen állapotnak tartom és ezen segíteni kell! A gazdák viszonyában az utóbbi 2 év alatt olyan eltolódások történtek, hogy azok a megállapodások, melyek ezeltől 2 évvel még jók voltak, ma már nem megfelelők. Reméljük, hogy megértő tárgyalások rendjén sikerülni fog ismét olyan alapot találni, mely mellett lehetséges lesz répa termelni.

Azt hiszem megállapíthatjuk, hogy Nagyrománia mezőgazdasági politikája, mely bár a gazdáknak sok tekintetben nagy károkat okozott a répa termelés terén, igen bölcs volt. Az intéző körök, különösen pedig az iparügyi minisztérium belátva azt, hogy mennyire káros országunkra nézve, mely elegendő cukorgyárral rendelkezik a beltölti cukorszükségletünk előállítására, a horribilis cukorbehozatal, — az 1923—24 években hatnyolcázszázmillió értékű cukrot hoztunk be — igyekezett sok megértéssel a gazdáknak akkori, a maihoz hasonló lehetetlen helyzetén segíteni, a cukor-, illetve a répaárak megállapítását magának fenntartva, olyan védővámot alkalmazni, ami a gyárak igényelt kielégítette és a gazdák helyzetét türelhetővé tette. Ekkor alakult ki a 80 leles répa-

alapár és az október—március közti átlagos cukorárakból eredő árkiegészítés.

Azt hiszem egyhangulag elavultnak mondhatjuk ezt a megállapodást, illetve rendszert, egyrészt mert a 80 lejes ár még a tiszta munkabéreket sem fedezi, másrészt mert az árkiegészítésére alkalmazott október—márciusi cukorár-theoria reánk nézve eredménytelen maradt. Azt hiszem, egyikünk sem fog hozzájárulni ahhoz, hogy a részletfizetési rendszert, mely eddig a bazároknak divott, mezőgazdasági téren is meghonosítsuk.

A szerződés következő pontjai kell hogy revisio alá kerüljenek: 1., Ármegállapítás, 2., elszámolás, 3., kifizetés, 4., előlegkérdés. Egy ötödik pontot is kellene megemlítenünk; az átvételt, amit az átvető közegek ez évi különleges buzgalma tett aktuálissá, de azt hiszem, lesz alkalmunk erről eleget hallani, tehát ezt csak később fogjuk tárgyalni.

Szíves engedelmeinkkel csak később fogok visszatérni az ármegállapításra és egyéb feltevélekre, ha az általam közzétett cikkekre el fog hangzani a kritika, miután csak ennek a megvitatása után fogunk tisztá képet látni.

Mi csak az esetben termelhetünk répát, hogyha azért olyan árat fizetnek, mely arányban van a rá fordított gondokkal, költséggel és risikóval hogy a gazda akkor se bukjon meg, ha nincsen rekordtermése. Szomorú tény, hogy a gazdák nem csinálnak pontos és realis számvetést, amikor répát akarnak termelni, hanem mindig a rekord-termésekre számítanak, pedig ezekre a nagyon bőséges termésekre hovatovább mind kevesebbet lehet számítani. Ha nem fizetődik ki az állathizálás, úgy nem lesz trágyánk, e nélkül pedig kevés répánk lesz és répa után alig lesz gabonatermésünk, már pedig felületes, illetve nem elég gondos tervezetés mellett azt szoktuk számítani, hogy a répa után nagyon jó szalmás gabonánk fog teremni. Uralm, ez nem egyéb önámítás-nál! Répa után nem azért terem jó gabona, mert megelőzőleg répa volt a földben, hanem mert a répa jó trágyaerőben levő földre került, mely szántásokat adtunk, sokszor kapáltunk, gyomláltunk, műtrágyáztunk, s így az érdem nem a répáé, hanem a nagy és költséges munkáé, s így természetes, hogy a répa, mely legjobban kiéli a földet, mint önálló növény meg kell hozza az ő maga hasznát és nem irhajuk ennek a javára az utána következő termést...

Nagy küzdelembe mentünk, amit diadalra kell vinnünk, miután követeléseink igazságosak reméljük, hogy kitartással ez sikerülni is fog.

Bors László az előkészítő értekezleten elhangzott felszólalások alapján javasolja, hogy a répa ára a buza árával kapcsoltsassék össze oly módon, hogy waggonként 8000 L. és 10 mázsa búzának az ára fizetessék, az aug., szept., októberi átlagárak alapján. Ez ma 750 L.-es buzáarak mellett 15500 L.-t tenne ki w.-ként.

Péter Ferenc a székelykocsárdi termelő nevében az előlegnek a repára 50% ában való megállapítását kéri. A vetőmag ármegtérítés határának k. holdanként 100 helyett 80 mm. át javasol megállapítani. Az elszámolás idejét a répa leszállításától számított 15 napra javasolja megállapítani. Az át nem vett szeletért ármegtérítést igényel.

Dr. Wolff Gyula az aranyosszéki termelők nevében a következő határozati javaslatot terjeszt be:

Az aranyosszéki cukorrépa termelők arra a megállapodásra jutottak, hogy amennyiben jövőben — egyfelől a rohamosan emelkedő termelési költségeknek megtérítését, másfelől azon minimális bevételt, mit más termények termesztése, esetén elérnének — nem látnák biztosítva a cukorrépa beváltási alapárnak kellő felemelése által, úgy a cukorrépa termeléssel teljesen felhagynak, mert annak további forszírozását nem tartják rentabilisnak. Kérik a nagygyűlést, ezen elhatározásukat

tegye magáévá, az említett indokok alapján.

Ismerteti a tordai anomaliákat, mely szerint például egy 27%-os levonás próbatisztítása 45%-ot eredményezett.

Csontos Miklós különösen az „elvi alapon” való levonásokat kifogásolja, mely szerint „levonás nélküli répa nincs”.

Dr. gr. Teleki Domokos: javasolja, hogy csak jól megmunkált talajba vessünk répát s csak akkor termeljünk, ha jól megtudjuk dolgozni. A gyár kilátásba helyezte a mély művelés elősegítése érdekében a traktor alkatrészek raktáron tartását, de ígéretét visszavonta, noha ezzel az átlagtermések javíthatók volnának.

Török Bálint felolvassa a Szövetség működéséről szóló jelentést, melyet egészen röviden az alábbiakban ismertetjük.

Milyen Tisztelt Értekezlet! Az 1925—26-iki gazdasági évről általánosságban kevés jót jelenthetünk. Az időjárás annyira bővelkedett a csapadékban, hogy a répa fejlődését a talaj lehelése nemcsak meggátolta, de számos helyen elsárgult, s kb. 400 holdon kipusztult. A termés átlag kb. 96—100 mázsára tehető k. holdanként. Minőségileg: kb. 14% volt az átlagos cukortartalom.

A Szövetség 1925—26. évi munkásságával a többtermelés érdekeit szolgálta. Az ismeretek terjesztésével óhajította a termelést megkönnyíteni és olcsóbbá tenni: így

1. Szakelőadásokat rendezett Nagysármás, Aranyosgyéres, Székelykocsárd, Felvinc, Marosbogát, Marosludas, Mezőszengyel, Mezőzáh, Marosdécse, Kutyalva, Marosujvár, Radnói, Maroscsapó, Kerelőszentpál stb., stb. községekben.

2. Vándorgyűléseket rendezett a Szövetség Gernyeszegen és Tordán.

3. Motoreke bemutatót rendezett a Szövetség Tordán, amelyen az International és Fordson traktorok kerültek bemutatásra.

4. Az E. G. E. Irodalmi Szakosztálya a Szövetség felkérése alapján kiadta dr. Nagy Endrének a Cukorrépatermelésről szóló füzetét, amely a jövőben román nyelven is megjelenik. E füzet kiadását a boifalusi, marosvásárhelyi és aradi cukorgyárak anyagi és erkölcsi támogatása lényegesen megkönnyítette.

5. Eljárt a Szövetség a cukorrépa és repaszelet vasúti fuvardíjának mérséklése ügyében, amelynek eredményeként a tervezettnél 50%-kal alacsonyabb díjtétel alá soroltatott a szelet fuvardíja.

6. Hiába való küzdelmet folytatott a Szövetség a csoportosan utazó repamunkások kedvezményes vasúti fuvardíjának a régi rendszer szerint való fenntartása érdekében.

7. A Gazdasági Szindikátusok Központjával egyetértőleg eljárta a Szövetség a cukorvám oly arányú felemelése érdekében, hogy a belföldi termelésű cukor- és cukorrépatermelés megfelelő védelemben részesülhessen.

8. A repaátadások ellenőrzését a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel megkezdte. Az ellenőrök jelentésében foglalt tapasztalatokat, valamint a vándorgyűlések és előadások kapcsán előadott panaszokat és kívánságokat a Szövetség mind tárgyalás alá vette és veszi.

9. Az ellenőrök részére külön tájékoztatót adott ki a Szövetség. Ebben körvonalozta teendőiket.

Míg az aradi tagozat közletében 24 próbatisztítási és fejezési eset volt, a marosvásárhelyi tagozat körletében eszközölt próbatisztítások számáról adatunk nincsenek. Aradon 11 esetben a gyár és 13 esetben a termelő volt vesztes. A próbatisztítás és fejezés költségeit mindenkor a gyár viselte.

10. Minden esztendőben előfordul egyes állomásokon, hogy a mázsamesterek azon elvi kijelentés alapján, hogy % nélküli répa nincsen, kivétel nélkül minden egyes tételt meg százelekelnek 1—4%-ig. Az idén több községben ismétlődött meg ugyanaz. Ebből az oktan levonásból hanyag termelőknek van csupán haszna,

mert kb. csak annyit vonnak le mini a kifogástalan repából, így a jobb termelő bünhődik.

11. A levonások összege az összes átvett mennyiség után Aradon 0.27% volt, tehát kb. 1/4 %. Marosvásárhelyről és Boifaluról erre vonatkozólag pontos adataink nincsenek. A próbatisztítások 5—8%, a próba fejezések 5—18% levonást eredményeztek. A legmagasabb levonási mennyiség úgy Aradon mint Marosvásárhelyen 20% volt.

A levonások kapcsán tesszük szót, hogy az ellenőrök részükre kiadott tájékoztatás kibővítését kéri. Szükségesnek tartják, hogy a szerződésben abnormalisnak jelzett répa nagysága, formája, minimális sulya és minősége közelebből meghatározassék.

12. Szabályozandónak tartjuk a vis-major esetének közelebbi körülírását is. Az idén a rendellenes időjárás okozta károk teszik indokoltá e kérdés felvetését. A termelő csakis olyan területen vethet répát, amelyet erre a gyár alkalmasnak talál — természetesen normális viszonyokat feltételezve. — Minthogy azonban az idei nyár abnormalis volt, a vis-major esete forog fenn igen sok mély fekvésű vetés területen és így a 6 § ban említett vetőmag ár megtérítés igényelése több termelőre nézve sérelmes.

13. Az aradi cukorgyár üzemének beindulása kapcsán a Szövetség formálisan is megalakította aradi tagozatát is, miáltal a Szövetség sulyát lényegesen emelte. A Szövetség megalapította az aradi körzet kollektív termelői szerződésének szövegét. Az ár kérdésében való állásfoglalást fenntartotta a marosvásárhelyi termelők véleményének megismerése utáni időpontig.

Az aradi tagozat november hó 17-i értekezletén megállapította a munkásszerződések irányait, mint az E. G.-ban közöltünk volt.

14. Ma a szelet szállítás kapcsán 92% vizet szállítunk, a C. F. R.-nél pedig nem tudunk további fuvardíj engedményeket elérni. A gyár igazgatóságát kell tehát kérnünk, hogy tegyen lépéseket a szelet szárító berendezés felállítására, mert e nélkül vagy ingyen műtrágyát, vagy a szelet árát kell igényelnünk, vagy a repárnak e címen külön emelését. Ahonnan kifizetődik a repaszállítás, oda lehetővé kell tenni a szelet szállítást is!

15. Az idei és jövő évi árak mellett a termelői szerződés egyes pontjai is megbeszélés tárgyát kell, hogy képezzék. Ilyenek

a) az előleg kérdés.

b) A termelői cukor árak ügye is a kiosztás ideje.

c) A szövetségi tagságra és tagdíj fizetési kötelezettségre vonatkozó nyilatkozatnak a szerződésbe való felvétele.

16. Szervezetünk ügyrendjét is módosítani kell vennünk. Be kell kapcsolnunk szervezetben az ellenőrök és községi megbízottak testületét szövetségünkbe.

A jelentés egyhangulag való elfogadása és a Lázár Simon E. G.-ban közölt cikkének felolvasása után, a Szövetség Lázár Simon javaslatára dr. gróf Teleki Domokos, Bors László, Drexler Béla, Preisz Albert, Tóvisi Jenő, Kts, Ferenc, Tordai István, Toganel Stefan, dr. Wolff Gyula és Muzsnay Ferenc szöv. tagokból álló bizottságot küldött ki a jövő évi termelői szerződés pontjainak a gyárral való megbeszélése céljából, mely bizottság a d. u. folyamán fel is vette a tárgyalások fonalát a cukorgyár igazgatóságával.

Bors László műtrágyaszóró gépeket kér a gyártól.

Purghy László, az aradvidéki cukorrépa termelők szövetségének elnöke: Az idén termeltünk először répát, — ugymond. — Szükségét láttuk a szervezkedésnek. Elismeréssel és köszönettel állapítom meg, hogy a központ nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is támogatott bennünket és ez tette lehetővé a megalakulást. Sok érdekes dolgot hallottam itt, amit otthon újból megírtunk. Az árakat illetőleg

hozzájárulunk a központ javaslatához. Az aradi gyárral szemben panasza okunk nincs. Új a gyár, a termelők pedig mind tagjai a szövetségünknek. Az aradi termelők nevében üdvözlöm a vásárhelyi termelőket s azt kívánom, hogy itt is kiépüljön teljesen a Szövetség és olyan legyen a termelők és a gyár egymáshoz való viszonya, mint nálunk, mert mindkét szerződő félnek ez az érdeke.

Orbán Balázs a hátsó ajton bekerülő és előre leszerződő gazdákat bélyegzi meg, mint egységbontókat.

Konya Gerőt meglepi, hogy már kötnek szerződést egyesek, mielőtt a szövetség letárgyalta volna az időszzerű kérdéseket a gyárral. Kéri a Szövetséget, hogy hívja fel a termelőket, hogy ettől tartózkodjanak a megállapodások létrehozataláig.

Dr. gróf Teleki Domokos: Az aradi cukorgyár karöltve dolgozik a termelőkkel, a vásárhelyi a szövetség egységébe őket ver. Nem vette be a szerződésbe a termelők szervezkedését elősegítő ártatlan pontot, mely benne van az aradi szerződésben is és a Bodfalusiban is. A megbeszélések lefolytatása előtt már aláírásra kiküldte a szerződéseket a gyár.

Preis Albert (Beszterce) szükségességnek látja és a köz érdekében állónak a szövetség működését.

Incédl Joxmann a cukorgyár képviselőiben biztosítja a Szövetséget, hogy a gyár a legmelegebb baráti érzéssel viselkedik a Szövetség elnöke és tagjai iránt. A mázsamesternek olykor meg nem engedett magatartásából nem vonhatunk le ily ferde következtetést. A gyár azaz is tanujelét adja jóakarátának, hogy a kis termelőknek őszi fizetésre tavasszal Sack ekéket ad. Kéri gróf **Teleki Domokost**, hogy ne állítsa be úgy a helyzetet, mintha a gyár ellensége volna a Szövetségnek.

Dr. gróf Teleki: örömmel hallja az eke beszerzést, reméli, hogy nem fogja ezt az igéretét is visszavonni a gyár.

Egy hang: miért nem vették be a tavalyi szövetségi tagságra vonatkozó pontot a szerződésbe, azt is megígérték.

Egy hang: az eddig megkötött szerződéseket meg kell semmisíteni.

Lázár Simon szegyenkezve hallja, hogy az aradi termelők szervezetüket egy év alatt kiépítették. A marosvásárhelyi gyár tényleg előzékeny egyes termelőkkel, de a Szövetséggel szemben nem. Ha nem is vagyunk tökéletesen megszervezve, mégsem engedhetjük, hogy gazda érdekellenes törekvések érvényre jussanak. Tényleg nem vette be a gyár a szerződésbe a szövetségi tagságra vonatkozó pontot. Ha beveszi, az támogatás, de a külön repülő lapon való pótlás nem minősíthető annak, ha bevonná, az mindenestre hozzájárulna a melegebb barátság kifejlődéséhez.

De ugyanazt a szemrehányást tehetjük magunknak is! Saját magunk vagyunk önmagunknak ellenségei szervezetlenségünk által, de reméljük, hogy az aradi példa hatni fog és okulunk rajta.

A dicsőszentmártoni Nitrogén Ipar R. T. képviselője ismertette ezután a méz-nitrogén jelentőségét a mezőgazdasági termelés szempontjából és jelentékenyebb mennyiségű méz-nitrogént ajánlott fel a Szövetségnek a termelők között díjtalanul kísérleti célokra való kiosztás céljából.

Lázár Simon ezután köszönetet mondva az ülésen megjelent tagoknak és kiküldötteknek a megjelenésükért, az ülést bezárta.

Gyűlés után a Transylvánia szállóban társas ebéd volt, d. u. pedig a kiküldött bizottság megkezdte tárgyalását a gyár igazgatóságával, amely a legfontosabb kérdésekben elutasító és így eredménytelen volt. A bizottság tagjai elégedetlen hangulatban távoztak és osztották szét.

A szerződés 6. §-a értelmében az abnormalis időjárás miatti alacsony termésből származó vetőmag ármegettérítést a gyár a jövő évben javára írja azon termelőknek, kik 100

mm-án felüli átlag termést érnek el holdanként, a magasabb átlag arányában, de csak ázesetben, ha a termelők ezt igényelik

A termelői cukrot a gyár a jövőben négy helyett három részleiben fogja kiadni. Az első részletet a szerződés aláírásakor készpénzért, a II-ik részletet július, augusztusban, a III-at pedig répa beszállításakor hitelbe.

A Szövetségi tagságra és tagdíjra vonatkozó nyilatkozatnak a szerződésbe való felvételét illetőleg a gyár a kérdést az igazgatósági ülés elé terjeszti és így csak később fog erre válasz adhatni.

A répa ár kérdése a kormány által delegált bizottság elé tartozik. A Szövetség ezügyben hozott határozatát az elnökség rövidesen illetékes helyre fogja juttatni.

A sokat vitatott előleg kérdésében ezideig nem sikerült eredményt elérni, ugyszintén a szelet ügyben és egyéb felmerült kérdésben sem. Ezek újból való tárgyalásának a Szövetség módját fogja ejteni.

A kender.*

A kender (*Cannabis sativa*), der Hanf (német), le chanvre (francia), hemp (angol).

Eredete Ázsiában kereshető, de alkalmazkodó növény és minden jó földben megterem. Istállótrágya iránt igen hálás, de még többre becsülri az árvizek által gyakran látogatott áradmányiszaptalajokat, ahol az olasz féleség magjából velet kenderesek erdőszéri benyomást tesznek és 4—5 méter magas szárazakat nevelnek.

Ilyenről hallottam Apatin mellett, hol a Duna árterében több ezer holdon művelik az 5 méter magasra növő olasz kenderi. Ebben régebben a Frigyes főherceg bélyei uradalmaiban szarvasok szoktak volt hűsölni, a Dunán átúszva, és enyhülést találva az óriási Kender sötét árnyékában.

Az erdélyi részeken ezt a buján fejlődő kenderi nem igen ismerik és azért látunk minálunk valami régóta elkorcsosodó belföldi magból eredő olyan kendereseket is, amelyek alig magasabbak a lennél. Magyarazata az is, hogy a minél finomabb fonal termelése céljából oly borzasztó sűrűre vetik, hogy egyik növény nem tud a másiktól nőni s elcsenevésznak mind.

Olasz kendermagból is lehet *sűrű vetés útján finom szálal* nyerni, de a fentemlített, hazai kendermagból nem igen lehet olyan érdemes termést kapni, amely a kendertermelést nagyban jövedelmezővé tenné.

Kenderkötélre, zsákra, ponyvára, zsinagra óriási mérvben van szükség és hihetetlen az a mennyiség, amelyet Romániába importálnak. Ez semmiel nem indokolható, mert termőtalaj korlátlanul áll rendelkezésre, csak épen hozzáértő közép és nagyiparosok hiányoznak s a gyárak a hozzátartozó tőkével. Így az an a kender kizárólag a falusi földművesek saját házi szükségletének a kielégítésére szolgál és a szórványosan található kiskötélverőkére.

Ez a növény nagyobb mérvű felkarolást érdemelne, annál is inkább, hogy magja olajnyerésre is jól használható, továbbá az összes háziállatok tenyészőstőne ébresztésére az abrak közé keverve jó szolgálatot tesz, végül pedig a kender minden sűrűn álló *gyomfojgató* növényeink között a leghatásosabb.

És már ebből a szempontból is nagyon előnyös lenne, ha helyenként *kender (és len) beváltó állomások* léteznének, ahol a gazdák szálal kendertermésüket megállapított áron beadhathák. Ennek a növénynek a nagyban termelése csak így terjedhetne el, ami az összes fentírt okokból kívánatos volna.

A kenderi vetőgéppel legérdemesebb vetni, mert így bizonyos ismert és meghatározott mennyiségű magot juttatunk a földbe. Vetése nem végzendő tulkorán, mert némileg

érzékeny a tavaszi fagyok iránt. Földje nagyon finoman legyen művelve. Ha magnak termeljük a kenderi tengeri között imitt-amott jó ritkán, akkor látjuk, hogy normális módon milyen hatalmas ág-bogos, fás növényvé fejlődhetik a kender és erre gondolva tömegtermelés céljából nem is fogjuk tulstűrtien vetni a kenderi.

Kenderkikészítő és fonógyarak csakis a hosszúra fejlett kender iránt érdeklődnek és érdekeink itt összeesnek, mert a tulstűrtien vetettből alig lehet holdanként 12—16 mázsát kapni kikészítetlen, de száraz állapotban, míg ugyanilyen állapotban, a nagyra megnőtt kender holdanként 30—60 mázsát adhat, kedvező esetben azon fölül is. És miután a gyárak a nagyon finomszálal minőségeket nem igen hajlandók lényegesen magasabb árakat fizetni, nem áll érdekünkben a sűrűséget fokozni.

A nagyban termelésnél vetőgéppel vetjük a kenderi és talajunkhoz néhány kísérlettel lehet legbiztosabban megállapítani a soritávot. Legcélszerűbb egy-egy gépnymot vetni a rendes buza soritávval 10 cm. el kezdve és aztán 20—30 centiméterre vetni a következő gépnymokat és 60 cm. re azt, amelyet magra akarunk művelni s ezt a sorokban 30—40 cm.-re kiritkítani.

Aki ragaszkodik a rendkívül *sűrű vetéshez*, hogy házivásznat minél *finomabb minőségben* állíthasson elő, vetheti azért az olasz kenderi is 10 cm. sűrűre és járathatja még egyszer a gépet keresztben a már hosszában bevetett földön. Így annyival is finomabb kenderi nyer, hogy az olasz kender bármilyen sűrűn vetve is magasabbra nő, mint a hazai és minél magasabb, annál jobban árnyékolja önmagát és teszi az egyes töveket nyurgábbakká, vékonyabbakká.

Miután a kender *kétképl* növény, a himennű, az u. n. virágos kenderi, mely a porával a nőneműt, a magvas kenderi megtermékenyíti, ezen működése bevégezése előtt nem szabad eltávolítani, viszont a fonalnak való termelésnél a virágos kender, mihelyt felismerhető és hogyha erre elegendő emberünk van, feltétlenül eltávolítandó, kinyűvendő a kender körül, mert a virágos nem fejlesztvén érdemleges rostot, ártalmas ballaszt a többi között.

A kender magtermése ritkán haladja meg a helyi buzatermés felét és ezért nem nagyon jövedelmező a magra való termelése.

Van a kendervirág porában egy nagyon veszedelmes mérge, amely nem más mérgek módjára hat gyorsan és pusztítóan, hanem azáltal válik az emberre veszedelmessé, hogy belsőleg bevéve az opium módjára kellemes álmokba ringatja és akaraterejétől, energiájától fosztja meg az azt használó Kelet népeit, a ható anyag neve: *hasis*.

1 k. holdra vetni lehet 30—100 kg.-ot, legcélszerűbb 50 kg.-ot.

153. Olasz kender, *utántermése* 1 kg. = 10.000 kor.

A kender és len levágás után áztatva, kiszáritva, *tilolva és gerebenezve héhelve* lesz, hogy a pozdorjájuk eltávolítván, a tiszta fonal fonhatóvá váljék. Sajnos, az ezen célra legalkalmasabb *fonógépek*, mivel vizesen kell, hogy a fonalat kezeljék *rézből* kell, hogy készüljenek és kevés halandó engedheti meg magának ilyen költséges berendezés létesítését a mai viszonyok közti.

Ismét kapható

a **Kriegner-féle REPARATOR**

hűlés, csuz, köszvény elleni szer, minden gyógyszerárban. Ara 65 L. Ahol nem kapható, oda 3 üveget 210 Lei utánvétellel küld a főraktár:

Farmacia FLOHR Cluj.

* Mutátvány gróf Teleki Árvéd „Növényeink Hasznáról” most megjelenő művéből.

Törvények, rendeletek.

A borpárlat és gyümölcspálinka utáni adót a pénzügyminiszter az alábbi tételekben újra megállapította. Az új rendelet szerint borpárlatnál és gyümölcspálinkánál deciliterenként, 30 szeszfok után 1 lej rendes adót és literenként 10 bani termelési adót kell fizetni, amennyiben azonban a párlat, vagy pálinka 30 foknál erősebb, úgy deciliterenként 2.50 lej rendes adót, literenként 10 bani termelési adót és 20 százalékos értékadót kell fizetni.

Vegyes közlemények.

Dr. Nagy Endre gyásza. Sulyos csapás érte dr. Nagy Endre Szolnokdobokavármegyei Gazdasági Egyesületi elnököt, édesapja: Nagy Domokos, kutyfalvi ref. lelkész tb. esperes, egyházkerületi képviselő, életének 85., papságának 60. évében f. hó 11. én elhunyt. Id. Nagy Domokost, a puritán lelkületű, székely ref. papot Erdélyiszerte ismerte a ref. lelkész kar, akik pedig őt nem ismerték személyesen, azok közül sokan vannak, akik kiterjedt családjának munkás tagjait ismerték. Halálával nagy családján kívül sok barátjának és jó ismerőseinek szívét bontotta gyászba. Családjából hozzánk legközelebb dr. Nagy Endre kedves kollegánk áll, akit a szülői iránti szeretet hivatalos utjal kapcsán sokszor vezérelt haza, öreg szülei nagy öröme. Id. Nagy Domokos, ha vagyont nem is, de diplomát minden fiának adott a kezébe, leányait pedig férjhez adta. László fia posta felügyelő, Domokos ref. lelkész, Géza ref. theol. tanár. Péter fia, mint Endre is színién okl. gazda volt, de ő a háboruban eltűnt, róla hír elhívása óta nem jött. Hosszu, küzdelmes, de nemes munkában és lelki szépségekben gazdag élete után legyen emléke áldott, pihenése zavartalan.

A forgalmi adó kiterjesztése és megkétszerezése. A kormány a forgalmi adó eltörliése helyett, azt kiterjeszti és felemeli. A bank- és biztosítási üzemek 20%-os, a kereskedők és iparosok 1/2%-os forgalmi adót fognak fizetni. Az exportcikk egy százalékos adó alá esnek. A forg. adónak az exportcikkre való kiterjesztése, habár burkoltan és közvetve, de mégis a többi adóemelések mellé egy újabb megterhelést jelent a gazdák közöttiség számára, mert az exportcikk nagy részét Romániában köztudomás szerint épen a mezőgazdasági termékek és termékek teszik. Ezek szerint a külföldre eladott gabona után fizetett 1%-os forgalmi adón s 1%-os u. n. timbru proportionálisan kívül, mely a vasútra adáskor fizetendő, még külön 1% forgalmi adó fizetendő, mert exportálják a gabona. Ez hasonló az 50%-os büntető tarifához. Csak azért, mert kivételre adatik el, kétszer kell megfizesse a gazda a forgalmi adót és mindez a gabona amugy is alacsony árszínél vonandó le. A kormány a termelés megkönnyítése és olcsóbbá tétele helyett még mindig talál cimeket a nép teljes elszegényítéséhez és tönkreteljesítéséhez.

Az aradi cukorgyár beszüntette az első évi eredményes munka után az üzemet, miután a részére termelt répat feldolgozta. A gyár már köli a termelőkkel az új szerződéseket, a Cukorrépatermelők Szövetségével egyetértőleg megállapított feltételek és a termelők, a gyár és a kormány megbízottaitól álló vegyes bizottság által később megállapítandó árak mellett. A gyár a jövő évben 6-8000 waggon répat óhajta feldolgozni, az ideig 3-4000 waggonnal szemben, ami nagy előhaladást jelentene.

Amikor az agronom magának osztja a földet. Az aradi ügyvezető letartoztatja Barbusa Victor ujaradi agronomot, aki az agrárügyek megkezdése óta intézte az ujaradi föld-

osztás és telepítés dolgait. Az aradi gazd. tanácsos megállapította, hogy Barbusa 36 kat. holdat megtartott magának akként, hogy minden földigénylőtől egy kis darabot a földmérésnél „lecsipett”. Ezt a 36 holdat kiadta bérbe és úgy kezelte, mint a sajátját. Kiderült azonkívül az is, hogy az agronom évek óta zsarolta az ujaradi gazdákat különféle jogcímenek. Ezen az uton is szerzett nagyobb összegeket. Reméljük, hogy elveszi méltó büntetését és az igényjogosultak megkapják a tőlük lecsipett 36 holdat.

Válasz a lovak hadgyakorlatokra való behívása ügyében tett felterjesztésre. Lapunk idei 49. számában jeleztük, hogy egyesületünk a gazdák magántulajdonát képező lovaknak a legnagyobb gazdasági munkaidőben katonai célokra történő behívásának megszüntetése érdekében a földművelésügyi kormányhoz feliratot intézett. Feltártuk a gazdák közöttiség sérelmeit, ezek megszüntetése érdekében kértük a földművelési miniszternek a hadügyminiszternél való intervencióját. Kérésünkre a válasz sokkalanul rövid idő alatt meg is érkezett s e szerint a földm.

„En nem tud a gazdák közöttiség segítségére lenni. Szomorú, hogy a kormány a föld-, ház-, forgalmi, fogyasztási adókat taxák, illetékek, monopolcikk, postai értékek árát felemeli 100%-kal, új adókat vet ki, minden lóra 250 leit és emellett az állam a legszorgosabb munkaidőben elviszi a lovakat hónapokra szerszámostól, szekeresstől és lerongyolva adja vissza a tulajdonosnak és emellett az adók csökkentése érdekében még csak szót sem lehet emelni. A földművelő nép már roskad a sok teher alatt és ma holnap a végrehajtók mindennaposak lesznek a falun, míg párnát kapnak a kigazdák feje alatt.

A reklámköltség hozzászámítható az áru értékéhez. Az áruk ellenőrzésével megbízott kolozsvári rendőrgazgatóság részéről történt kijelentés nyomán közöljük, hogy az önköltség megállapításánál az áru értékéhez mindig hozzászámíthatják a reklámra költött költségeket is, ha ugyan volt ilyen.

Helyreigazítás. Az Erdélyi Gazdák Zsebnaptárának 1927. évi, a napokban megjelent kiadásában a 32. oldalon, a 9. pont alatt sajtóhiba folytán az alulról számított 4-ik sor „nehéz hengerrel megjárattuk” után a helyes szöveg így következik: „Ha a talaj megtörmödött, a vetéseket nehéz boronával megjárattuk. Ennek a munkának az ideje április, a szárbaindulást megelőző időszak.

Hirdetmény.

A gogáni Hitelszövetkezet mint az Országos Központi Hitelszövetkezet tagja, szeptember hó 5. én tartott rendkívüli közgyűlésén kimondotta a felszámolást.

Esetleges követeléseket hat hónapon belül kérjük bejelenteni.

A felszámoló bizottság.

PIA C.

Gabonaárak:

(per métermázsas ad feladóállomás).

	Erdély	Bánát
Buza	760	770
Rozs	540-550	500-520
Takarmanypa	420-440	440-450
Sörpa	550-560	550-560
Zab	400-410	430-440
Tengeri, régi	500-520	530-540
Tengeri, új	390	400
Tengeri, új, Regátban	330-340	

Borpiacón az árak emelkedő tendenciát mutatnak, amely egyre erősödni látszik. Arad-hegyfalján borért fizettek ab termelt 16-18 lejt, Apatekén 20-25 lejt literenként. Érmeléken 14, Szilágyságban 16 lejtől felfelé. Gyulafehérvár vidékén 30-35-36 lejt, Torda vidékén 26-30 lejt adják el az ideig termést. A Bánátban a borárak a múlt évvel szemben eddig kb. 50%-os emelkedést értek el.

Holozsvári Takarékpénztár és Hitelbank Részvtárs.
Cluj-Holozsvár, Plata Unrei (volt Mátyás király-ter) 7. sz.

Alapítókéje: 25.000.000 Tartalékok: cca 24.200.000
Fiókja: Désen, Dicsőszentmártonban, Gyulafehérváron és Marosvásárhelyen. — Affiliált intézetei: Nagyenyed, Torda, Székelyudvarhely, Szászrégen, Nagybánya. — Áruháttáral a vasúti állomás mellett. — Betéteket elfogad, váltókat leszámit, átutalásokat teljesít, mindenféle bankszerű üzletet előnyösen végez. Safe deposit. — Engedélyezett devizahely.

APRÓHIRDETÉSEK.

APRÓHIRDETÉSEK ÁRA: szavanként 4 lei. Vastag betűkkel szedett szavak kétszeres áron számítatnak. Legkisebb apróhirdetés díja 40 lei.

Gróf Teleki Arvéd

nyelink hasznáról

nagy illusztrált művének előfizetési ára:

egy példányért... 270 L.
három példányért... 540,
portó egyenként... 15,

szervő címére Cluj, Dorobanților 118 küldendő.

3983

Állást keres tizenötévi gyakorlattal rendelkező, megbízható, szerény legény, nős gazdatiszt. Bővebb felvilágosítással Simkovitsné postatisztviselő Cluj szogál.

3990

Benic öszebén 20 hold szőlőbirtok kezelésére romá

nul tudó, szakképzett, nős egyént keresek. Reinhold Klotild Alud. 3993

Báznai szőlőkezelővé tényszerűre alkalmasokat 2-300 darabot keres a Slateni Uradalom. Posta Sălard. Jud. Bihor. 3995

Szőlőkezelő, pincemesteri, vagy gazdasági állást keres újévtől, az egri szakkiskolát, budafoki pincemesteri tanfolyamot végzett 4 éve nagy szőlőgazdaságban gyakorlatozó r. kath. 26 éves nőilen szakember. Szíves megkeresést javadalmazás megjelölésével kér Soós István szőlőkezelő Hévescsány (uradalmi szőlőtelep) Magyarországon.

3996

MEZŐGAZDÁKNAK!

Hernyóenyv „HÖCHST”. Száraz vetőmagcsávázó „TILLANTIN”, Vetőmagcsávázó „USPULUN”, Nedves vetőmagcsávázó „TILLANTIN” — „ZELIO” patkányirtó mérég, „ZELIO” egérintő mérég szemcsék. NITROGENTRÁGYÁK mint kén-savas ammoniák, „LEUNA” salétrom és Harnstoff. Tovább a világhírű Bayer-féle „CERTAN” poloskairtó szer.

Kapható minden mezőgazdasági üzletben, drogeriában stb. — Ha nem volna raktáron, úgy fordulyon alábbi címhez:

ROMANIL Rt.

Timișoara, Bánáti-ház 3949

Képviselők: W. Weinrich et Ing. Zapfe Cluj, Galea Regele Ferdinand 99.

Intéző

kerestetik biharmegyei gazdasághoz, ki járta az erdő és szőlőkezelésben is.

Román tudás megkívántatik

Ájánlatok „Intéző” jelige alatt Rudolf Mosse, Oradea küldendők.